

Nr 96.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående vissa anslag ur kyrkofonden m. m.; given Stockholms slott den 27 februari 1953.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF.

Ivar Persson.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

Beträffande stifts- och kontraktsadjunktsorganisationen föreslås, att ytterligare en stiftsadjunktstjänst skall inrättas och att maximeringen av anslaget för ifrågavarande prästers reseersättning skall upphävas i likhet med vad som år 1950 skett med anslaget för församlingsprästernas s. k. tillfälliga reseanslag.

I domkyrkopastorat anställd komminister, som förordnas bestrida på domprost ankommande göromål, föreslås kunna i särskilda fall erhålla viss vikariatsersättning.

Särskild pension föreslås för sysslomannen vid Uppsala domkyrka H. W. M. Åmark vid avgång från ifrågavarande befattning.

Vidare föreslås en höjning av kyrkofondsbidraget till diakonistyrelsen och en mindre jämkning av anslaget till studentprästverksamhet.

Ett årligt anslag å 20 000 kronor ur kyrkofonden äskas för studiebidrag åt präster vid tjänstledighet i vissa fall och för anordnande av teologiska fortbildningskurser för präster.

Slutligen äskas fortsatt anslag ur kyrkofonden för anlåtande av biträde vid handläggning inom ecklesiastikdepartementet av boställsärenden och vad därmed äger samband.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 27 februari 1953.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, LINGMAN, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM.

Efter gemensam beredning med cheferna för finans- och civildepartementen anmäler chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Persson, vissa frågor angående anvisande av medel ur kyrkofonden för särskilda kyrkliga ändamål och anför därvid följande.

1. Anslag ur kyrkofonden för vissa i prästlönereglementet avsedda präster.

Stifts- och kontraktsadjunkterna. Jämlikt 6 § andra stycket 5) lagen om kyrkofond i nämnda punkts lydelse enligt lagen den 13 juni 1947, nr 272, fick ur kyrkofonden utgå anslag, som Konungen enligt av riksdagen godkända grunder bestämde för avlöande av för särskild prästerlig tjänstgöring inom riket anställda präster. Enligt bemyndigande av 1947 års riksdag (propositionen 1947: 64 och riksdagens skrivelse 1947: 97) ägde Kungl. Maj:t ur nämnda anslag, som intill den 1 juli 1947 var maximerat till visst årligt belopp, disponera medel bland annat för anställande från och med nämnda tidpunkt tills vidare av tillhoppa 44 stifts- och kontraktsadjunkter med avlöning enligt av riksdagen godkända grunder.

I det den 1 januari 1952 ikraftträdde prästlönereglementet stadgas *dels* i 3 § att stifts- och kontraktsadjunktstjänster må av Kungl. Maj:t inrättas högst till det antal riksdagen medger, *dels ock* i 17 § att nämnda tjänster skall vara placerade i lönegraden Ce 24. Vid behandlingen av 1951 års prästlöneproposition, varmed förslag till prästlönereglemente framlades, medgav riksdagen (proposition 1951: 156 s. 47 och riksdagens skrivelse 1951: 321), att förut angivna antal stifts- och kontraktsadjunkter finge tills vidare bibehållas. Enligt 6 § andra stycket 1) lagen om kyrkofond i nämnda punkts lydelse från och med den 1 januari 1952 skall kostnaderna för bland annat nämnda prästers avlöningsförmåner bestridas ur kyrko-

fonden. För reseersättning åt dessa präster får enligt riksdagens beslut (proposition 1951: 156 s. 97 och riksdagens skrivelse 1951: 321) dock disponeras högst 125 000 kronor för år.

I propositionerna 1947: 64 och 1951: 101 har lämnats kortfattade redogörelser, till vilka här torde få hänvisas, för innebörden och utvecklingen av den särskilda prästerliga tjänsteorganisation, som utgöres av stifts- och kontraktsadjunkterna.

Det av riksdagen medgivna antalet stifts- och kontraktsadjunkter har genom nådigt beslut den 21 juli 1950 och övergångsstadgandet i 2 § kungörelsen 1951: 778 fördelats mellan de olika stiftet för tiden intill utgången av juni 1953. Enligt nämnda fördelning må anställas i Luleå stift fem stiftsadjunkter och fyra kontraktsadjunkter samt i övriga stift följande antal stiftsadjunkter: Uppsala och Lunds vardera fyra, Linköpings, Skara, Strängnäs, Västerås, Växjö, Göteborgs, Karlstads och Härnösands vardera tre, Stockholms två samt Visby en.

I inkomna framställningar har samtliga domkapitel utom domkapitlet i Lund hemställt om medgivande att i respektive stift från och med den 1 juli 1953 tills vidare få anställa oförändrat antal stifts- och kontraktsadjunkter. *Domkapitlet i Lund* har — under åberopande av vad vederbörande stiftsråd i skrivelse till domkapitlet därom anfört — föreslagit anställande från och med den 1 juli 1953 av ytterligare en stiftsadjunkt i stiftet. Stiftsrådet har i berörda skrivelse framhållit i huvudsak följande.

En utökning av antalet stiftsadjunkter med ytterligare en är synnerligen önskvärd, särskilt med tanke på sjömansvården och ungdomsvården i blekingedelen av Lunds stift. Det religiösa men även det kulturella och sociala arbete, som den kyrkliga sjömansvården bedriver genom sina läsrum och samlingslokaler och på annat sätt, har i stiftet nått en sådan omfattning, att det i och för sig väl kunde motivera anställandet av en ny stiftsadjunkt enbart för detta arbete. Då emellertid även ungdomsarbetet och annat kyrkligt arbete i blekingedelen av stiftet befinner sig i en glädjande utveckling med upptagande av många nya arbetsformer, såsom söndagsskola, juniorarbete, studiecirkelverksamhet, manligt ungdomsarbete m. m., och tanken på en särskild ungdomsgård i Blekinge synes vara nära sitt förverkligande, kan också denna sida av stiftsadjunkternas arbete med skäl göra anspråk på ännu en personlig kraft. För den händelse medgivande kan erhållas för anställande av en femte stiftsadjunkt i Lunds stift, anser stiftsrådet därför lämpligt, att denne får som sin uppgift att biträda såväl i ungdomsvården och kyrkligt arbete av frivillig art som i arbetet bland sjömän företrädesvis i Blekinge.

Vid anställande av ytterligare en stiftsadjunkt i Lunds stift bör enligt domkapitlets förslag det till domkapitlets disposition stående årliga anslaget till reseersättningar åt stiftsadjunkterna i stiftet höjas med 1 300 kronor.

Statskontoret har i avgivet utlåtande i ärendet tillstyrkt den av domkapitlet i Lund gjorda framställningen. Ett tillmötesgående av framställ-

ningen borde dock enligt ämbetsverkets mening ske inom ramen för den nuvarande stifts- och kontraktsadjunktsorganisationen. Det syntes också starkt kunna ifrågasättas, om anledning funnes att bibehålla stiftsadjunkten i Visby stift, vilket hade en folkmängd av endast något över 59 000 personer. I övriga stift understeg folkmängden per stiftsadjunkt för närvarande icke i något fall 128 000 personer.

Domkapitlet i Visby har i särskild skrivelse bestämt motsatt sig den av statskontoret ifrågasatta indragningen av den ende stiftsadjunkten i stiftet och därvid anfört bland annat följande.

Den av statskontoret gjorda jämförelsen med andra stift är icke rättvis med hänsyn till att densamma endast har avseende å befolkningstal inom stiftet. Hänsyn måste givetvis tagas även till andra omständigheter. I de flesta andra stift finnes en av stiftsråden uppbyggd organisation av medhjälpare i den frivilliga kyrkliga verksamheten. I det mindre Visby stift har på grund av sämre ekonomiska förutsättningar icke kunnat för underlättande av stiftsadjunktens arbete vidtagas ändamålsenliga dispositioner i samma omfattning som i de större stiftet. På grund av avståndet mellan fastlandet och Gotland och de förhållandevis avsevärda kostnaderna för resor däremellan kan endast mera sparsamt utnyttjas möjligheten att erbjuda biträde i stiftsadjunktens arbete från diakonistyrelsen. Det frivilliga kyrkliga arbetet inom Visby stift är sålunda i mycket högre grad än samma arbete inom andra stift beroende av stiftsadjunkten.

Kammarkollegiet har i avgivet utlåtande ansett behov föreligga av ytterligare en stiftsadjunkt i Lunds stift. Kollegiet har icke funnit sig kunna biträda statskontorets förslag om indragning av stiftsadjunktstjänsten i Visby stift, i vilket tidigare två sådana tjänster funnits, varav den ena indrogs genom Kungl. Maj:ts beslut den 16 september 1932.

Viss vikariatsersättning åt komminister i domkyrkopastorat i särskilda fall. 1951 års kyrkomöte har i skrivelse nr 30 hemställt, att Kungl. Maj:t måtte efter nödig utredning — med beaktande av de synpunkter som anförts i första tillfälliga utskottets, vid skrivelsen fogade betänkande nr 10 — vidtaga åtgärder i syfte att nedbringa ärkebiskopens arbetsbörda. Beträffande de av utskottet i ärendet anförda synpunkterna torde få hänvisas till åberopade betänkande.

I avgivet utlåtande i ärendet har *domkapitlet i Uppsala* icke ansett sig kunna i förhandenvarande läge biträda de i utskottsbetänkandet skisserade åtgärderna för avlastning av ärkebiskopens arbetsbörda. Domkapitlet har däremot föreslagit vissa andra åtgärder, vilka enligt domkapitlets mening snarast möjligt bör vidtagas för vinnande av det i kyrkomötets skrivelse angivna syftet. Domkapitlet har därom anfört i huvudsak följande.

(1) Den enligt 29 § 7 mom. prästlöneordningen och 16 § 6 mom. kungörelsen 1951: 777 till ärkebiskopen utgående särskilda biträdesersättningen å 7 000 kronor för år bör i erforderlig mån höjas, så att därur kan bestri-

das skäligt arvode åt en kvalificerad arbetskraft, som ärkebiskopen må anlita för biträde med förberedelser för och sekreterargöromål vid gemensamma sammankomster mellan biskoparna (s. k. biskopsmöten). Främst bör emellertid en avlastning ske av ärkebiskopens arbetsbörda därigenom, att domprosten i Uppsala i större utsträckning än för närvarande tages i anspråk för utförande av ärkebiskopen åvilande göromål, såsom vissa visitations-, vignings- och inställelseakter samt handläggning av vissa domkapitelsärenden. En sådan anordning förutsätter emellertid, att domprosten i nödig omfattning befrias från göromål, som ankommer på honom i egenskap av kyrkoherde i domkyrkoförsamlingen. Ett dylikt frigörande av domprosten kan åstadkommas genom att en av komministrarna i domkyrkoförsamlingen förordnas att dels (2) permanent i domprostens ställe ansvara för kyrkobokföringen i församlingen, dels (3) tidvis övertaga även andra av dennes göromål. En förutsättning för sistnämnda förfaringssätt synes dock vara att ifrågavarande komminister därvid beredes skälig ekonomisk kompensation. Möjlighet härtill förefinnes emellertid icke för närvarande, då prästlönereglementet — i motsats till statens allmänna avlöningsreglemente (8 § 2 mom., 18 § 3 mom. och 31 §) — saknar det lönetekniska institutet: *förordnande att bestrida göromål*, som ankommer på befattningshavare i viss högre lönegrad. De särskilda synpunkter, som 1946 års prästlönekommitté vid framläggande av sitt förslag till prästlönereglemente (SOU 1950: 43 s. 115) anfört till stöd för sin uppfattning, att något behov av nämnda institut icke förelåg på det prästerliga området, äger enligt domkapitlets mening i varje fall icke giltighet beträffande de större domkyrkoförsamlingarna. Nämnda institut bör därför nu införas i prästlönereglementet. De kostnader för vikariatsersättning, som uppkommer vid tillämpning av sagda institut i här avsett fall, synes böra bestridas ur kyrkofonden.

Departementschefen. Den av domkapitlet i Lund föreslagna, av statskontoret och kammarkollegiet tillstyrkta ökningen med en av antalet stiftsadjunkter i Lunds stift synes mig med hänsyn till stiftets folkmängd och struktur samt övriga i förevarande sammanhang betydelsefulla förhållanden väl motiverad. Att i samband därmed — såsom statskontoret ifrågasatt — indraga den ende stiftsadjunkten i Visby stift anser jag av skäl, som domkapitlet i stiftet anfört, icke böra ifrågakomma.

Såsom inledningsvis framhållits får enligt medgivande av 1951 års riksdag för reseersättning åt stifts- och kontraktsadjunkterna ur kyrkofonden disponeras ett årligt anslag å högst 125 000 kronor. Vid en ökning av antalet stiftsadjunkter i Lunds stift — som av mig nyss förordats — uppkommer fråga om höjning av nämnda anslag. I förevarande sammanhang anser jag mig emellertid av skäl, vartill jag senare återkommer, böra upptaga frågan om anslagsbehovet för stifts- och kontraktsadjunkternas reseersättning från en vidare synpunkt.

I enlighet med vad som föreslogs i propositionen 1951: 156 har den före prästlöneren reformen gällande regleringen av prästernas reseersättning i huvudsak givits fortsatt giltighet genom särskilda av Kungl. Maj:t — med stöd av 29 § 2 mom. prästlönereglementet — meddelade föreskrifter dels för

församlingsprästerna, dels för stifts- och kontraktsadjunkterna. Jämlikt de för sistnämnda präster meddelade särskilda föreskrifterna utgår till stifts- och kontraktsadjunkterna i Luleå stift resekostnads- och med viss begränsning även traktamentsersättning enligt 1929 års allmänna resereglemente, till stiftsadjunkten i Visby stift enbart resekostnadsersättning enligt samma reglemente samt till övriga stiftsadjunkter reseersättning i form av fast reseanslag. I propositionen 1952: 197, varmed förslag till nytt allmänt resereglemente framlades för riksdagen, uttalades visserligen, att det å vissa förvaltningsområden förekommande systemet med fasta reseanslag borde i princip avskaffas, men samtidigt framhölls, att det icke syntes möjligt att utan ytterligare överväganden frångå detta system för prästernas vidkommande. I överensstämmelse med sistnämnda uttalande har numera uppdragits åt 1949 års reseersättningskommitté att utreda och avgiva förslag till reglering av prästernas reseersättning. Nämnda förslag skall om möjligt framläggas vid sådan tidpunkt, att nya bestämmelser i ämnet kan meddelas från och med den 1 januari 1954. Jag vill i detta sammanhang vidare erinra om det av 1950 års riksdag gjorda uttalandet (L'U 1950: 20 s. 14 och riksdagens skrivelse 1950: 185), att dessa prästers styrkta kostnader för tjänsteresor bör i princip ersättas samt att statsmakterna icke bör genom för snävt utmätta reseanslag begränsa nämnda prästers rese-möjligheter. En nyreglering efter bland annat angivna riktlinjer medför självfallet svårighet att anslagsmässigt beräkna det erforderliga medelsbehovet för reseersättning åt nu avsedda präster. Med hänsyn härtill och även från övriga synpunkter synes mig mest ändamålsenligt, att den nuvarande maximeringen av ifrågavarande kyrkofondsanslag — i likhet med vad år 1950 skedde beträffande det avsevärt högre anslaget för församlingsprästernas s. k. tillfälliga reseanslag — upphäves, lämpligen från och med den 1 juli 1953. Härvid förutsätter jag givetvis, att erforderliga åtgärder vidtagas från Kungl. Maj:ts sida för bibehållande av nödig kontroll över medelsförbrukningen för här förevarande ändamål.

Såsom kyrkomötet föreslagit torde åtgärder bära vidtagas i syfte att nedbringa ärkebiskopens arbetsbörda. De av vederbörande kyrkomötesutskott i angivna syfte anvisade utvägarna synes mig dock så vittutseende, att de bör ytterligare utredas, innan ställning därtill kan tagas. I avvaktan härpå anser jag emellertid angeläget, att vissa begränsade åtgärder nu vidtagas för att lätta ärkebiskopens arbetsbörda. Härvid torde närmast bära övervägas de av domkapitlet i Uppsala framförda förslagen. Vad angår den av domkapitlet föreslagna höjningen av ärkebiskopens biträdesersättning, så synes mig dock denna fråga — som med hänsyn till motive-ringen för höjningen är sammankopplad med ett av kyrkomötets utredningsnämnd till nästkommande kyrkomöte framlagt förslag (betänkande nr 1) angående särskild ersättning åt biskopsmötets sekreterare — icke

böra upptagas till prövning i förevarande sammanhang. De av domkapitlet i övrigt föreslagna åtgärderna, som går ut på att i erforderlig mån frigöra domprosten i Uppsala från vissa kyrkoherdegöromål, så att denne kan övertaga en del av ärkebiskopens tjänsteåligganden i stiftet, anser jag mig däremot böra i huvudsak förorda. Sålunda torde en av komministerrarna i domkyrkoförsamlingen böra förordnas att tills vidare ansvara för kyrkobokföringen därstädes. En dylik åtgärd kan — i likhet med vad som tidigare skett med avseende å Visby domkyrkoförsamling — vidtagas i administrativ ordning. Därjämte bör ifrågavarande komminister vid behov tidvis kunna av domkapitlet förordnas att övertaga även andra kyrkoherdegöromål i församlingen. Frågan om ekonomisk kompensation åt komministern synes mig emellertid icke — på sätt domkapitlet föreslagit — böra lösas genom att i prästlönereglementet införa det i 8 § 2 mom. statens allmänna avlöningsreglemente avsedda lönetekniska institutet: förordnande att bestrida göromål. I stället bör utgå en med hänsyn till göromålens art och omfattning skälig vikariatsersättning, vilken bör bestämmas med tillämpning av i 27 § 2 mom. prästlönereglementet angivna grunder. Ersättningen, som bör bestämmas av Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, av domkapitlet, torde med hänsyn till sin speciella natur böra bestridas ur kyrkofonden.

I förevarande sammanhang bör även framhållas, att under vissa förutsättningar jämväl domprost inom annat stift kan behöva i betydande omfattning anlitas för stiftschefen eljest åvilande göromål. Detta blir sålunda nödvändigt, om biskopstjänsten är vakant eller biskopen är tjänstledig, exempelvis på grund av sjukdom, under någon längre tid. Särskild vikarie för biskop förordnas nämligen ej (jfr 7 § 5 mom. prästlönereglementet). Jag anser därför, att möjlighet bör finnas att bereda jämväl i annat domkyrkopastorat anställd komminister, som under här angivna förutsättningar förordnas att övertaga på domprost ankommande göromål, särskild ersättning ur kyrkofonden enligt samma grunder, som tidigare förordats med avseende å komminister i Uppsala domkyrkoförsamling.

De sammanlagda kostnaderna för här avsedda vikariatsersättningar torde kunna i genomsnitt beräknas till högst omkring 3 000 kronor för år.

Under åberopande av vad jag nu anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att medgiva, att från och med den 1 juli 1953 tills vidare medel ur kyrkofonden må disponeras *dels* för anställande av ytterligare en stiftsadjunkt, *dels* för reseersättning åt stifts- och kontraktsadjunkter i enlighet med vad jag i det föregående förordat, *dels ock* för viss vikariatsersättning åt komminister i domkyrkopastorat enligt grunder, som jag likaledes i det föregående förordat.

2. Pension åt domkyrkosysslomannen

H. W. M. Åmark.

Enligt alltjämt gällande bestämmelser i 24 och 26 kap. 1686 års kyrkolag ankommer vården och förvaltningen av domkyrka och dess egendom på biskop och domkapitel, som därvid har att i viktigare frågor samråda med landshövdingen. Vid förvaltningen skall biskop och domkapitel åtnjuta biträde av en domkyrkosyssloman, som skall vara präst. Det åligger sysslomannen att utöva den närmaste tillsynen och vården av domkyrkobyggnaden, domkyrkan tillhöriga fastigheter, inventarier, samlingar och arkiv, att föranstalta om och kontrollera beslutade underhållsarbeten samt att vara redogörare för domkyrkans kassa och fonder. Han har även en viss predikoskyldighet. Sysslomannen antages av biskopen med domkapitlets vetskap och samtycke. Sysslomän finnes för närvarande anställda vid åtta av de nuvarande tretton domkyrkorna samt vid de förutvarande domkyrkorna i Kalmar och Mariestad. Av ifrågavarande befattningar är endast sysslomansbefattningen vid Uppsala domkyrka heltidstjänst, medan de övriga innehaves av församlingspräster såsom bisysslor. Vid befattningarna — utom den vid Visby domkyrka, som är oavlönad — utgår avlöning i form av en eller flera av följande förmåner: indelningsersättning, lön, ålderstillägg, dyrtids- och kristillägg, avkastning av lönefastighet eller lönefond, hyresbidrag eller tjänstebostad. Någon i författning stadgad rätt till tjänstepension eller skyldighet att avgå från befattningen vid viss uppnådd levnadsålder föreligger icke för syssloman. Enligt reglementet för statens pensionsanstalt kan syssloman beredas familjepensionering genom anstalten.

På grundval av ett av 1946 års domkyrkosakkunniga avgivet betänkande (SOU 1949: 63) framlade Kungl. Maj:t för 1951 års kyrkomöte — i skrivelse nr 5 — förslag till omorganisation av domkyrkoförvaltningen, vilket bland annat innefattade ett förslag till en särskild lag om domkyrko-styrelse av kyrkolags natur. I skrivelsen föreslogs även, att de nuvarande sysslomansbefattningarna skulle indragas och att för utförande av de med dessa befattningar förenade göromålen i stället särskilda personer med arkitektonisk, byggnadsteknisk, kameral eller annan erforderlig sakkunskap skulle anlitas.

I skrivelse nr 31 förklarade sig kyrkomötet — under åberopande av ett av kyrkolagsutskottet i ärendet avgivet betänkande (nr 18) — icke kunna godkänna det av Kungl. Maj:t framlagda lagförslaget. I utskottsbetänkandet gjordes dock icke någon erinran mot den föreslagna indragningen av de nuvarande sysslomansbefattningarna.

I skrivelse den 16 december 1950 har *domkapitlet i Uppsala* meddelat, att sysslomannen vid Uppsala domkyrka, teologie doktorn *Herman Wil-*

helm Mattias Åmark, som är född den 24 februari 1882, hos domkapitlet anmält sig vilja avgå från sysslomansbefattningen mot erhållande av emeritilön. Domkapitlet har i skrivelsen vidare anfört huvudsakligen följande.

Under sin tjänstetid har Åmark tjänstgjort som ordinarie eller extra ordinarie präst under sammanlagt omkring 28 ½ år och som syssloman vid Uppsala domkyrka under snart 16 år. Eftersom nära två tredjedelar av Åmarks sammanlagda tjänstetid hänför sig till rent prästerlig verksamhet och då hans tjänsteåligganden som syssloman vid Uppsala domkyrka jämväl innefattar predikoskyldighet vid varannan aftonsångsgudstjänst, synes det skäligt, att kyrkofonden bidrager till Åmarks pensionering. Såsom skäl härför talar också, att Åmark skulle kunna tilldelas emeritilön såsom extra ordinarie präst, om han toge avsked från sin innehavande befattning och mottog prästerligt missiv. Vidare må framhållas svårigheten för domkyrkan att ensam bekosta Åmarks pensionering med hänsyn till de betydande utgifter för skyddsarbeten, som domkyrkan under det senaste årtiondet av egna medel måst gälda och som i hög grad ansträngt domkyrkans ekonomi. Domkapitlet finner sålunda åtskilliga skäl tala för att domkyrkan, som principiellt har att svara för pensioneringen, i någon form erhåller kyrkofondens stöd härutinnan. Det kan då synas ligga närmast till hands, att kyrkofonden bidrager med det belopp, som Åmark skulle komma i åtnjutande av, därest han erhöle emeritilön såsom extra ordinarie präst. Beträffande pensionens storlek finner domkapitlet goda skäl tala för att Åmark erhåller samma tjänstepension som komminister i lönegraden Ca 28.

Statskontoret har i ett den 13 mars 1951 i ärendet avgivet utlåtande — till vilket *kammarkollegiet* anslutit sig — anfört i huvudsak följande.

Enligt upprättat förslag till inkomst- och utgiftsstat för Uppsala domkyrka för tiden från och med den 1 januari 1951 skulle Åmarks avlöning såsom syssloman utgöras av, förutom fri bostad med värme, kontanta löneförmåner å sammanlagt 10 500 kronor för år. Statskontoret har under hand inhämtat, att värdet av ifrågavarande bostadsförmån (8 rum och kök) — efter ett avdrag å 300 kronor för upplåtande av ett rum till expeditjonslokal — vid 1950 års taxering upptagits till 2 100 kronor. Statskontoret vill erinra, att Kungl. Maj:t genom beslut den 31 maj 1934 godkänt domkapitlets förslag att bereda Åmarks företrädare, domkyrkosysslomanen N. J. Söderberg, en årlig pension av 4 000 kronor, att utgå ur domkyrkans egen kassa, jämte fri bostad med värme. Domkapitlets förslag att Åmark i särskild ordning skulle tillförsäkras emeritilön ur kyrkofonden kan statskontoret icke biträda. Enligt statskontorets mening bör ifrågavarande pension utgå av domkyrkans egna medel. Beträffande storleken av densamma får statskontoret för ernående av en skälig anpassning till av Åmark åtnjutna löneförmåner och med beaktande av Åmarks mer än 30-åriga tjänstutövning föreslå, att underlaget för pensionen bestämmes till 60 procent av de kontanta löneförmånerna jämte värdet av bostadsförmånen samt att pensionen fastställs att motsvara detta underlag efter avdrag — i likhet med vad som tillämpas vid beräkning av en statlig, i särskild ordning beviljad pension — av 10 procent med hänsyn till att avgifter ej erlagts för tjänstepensioneringen. Med ett till 12 procent beräknat rörligt tillägg motsvarar Åmarks totala löneförmåner (10 500 + 2 100) en

grundlön av 11 250 kronor. Pensionen skulle alltså enligt de förordade beräkningsgrunderna utgöra 6 075 eller avrundat 6 084 kronor. Härtill torde böra komma rörligt tillägg enligt statliga grunder.

I anledning av vad statskontoret anfört i ärendet har *domkapitlet* i utlåtande den 15 maj 1951 framhållit bland annat, att den i statskontorets utlåtande omförmälde domkyrkosysslomannen Söderberg — i motsats till Åmark — aldrig tjänstgjort såsom församlingspräst, varför bidrag ur kyrkofonden till hans pensionering icke kunde motiveras.

Statskontoret, som därefter ånyo hörts i ärendet, har i ett den 29 april 1952 avgivet utlåtande vidhållit sin tidigare uttalade uppfattning, att kostnaderna för Åmarks pensionering icke bör till någon del bestridas ur kyrkofonden, samt vidare anfört följande.

Därest Kungl. Maj:t emellertid skulle finna Åmarks långa prästerliga tjänstgöring före tillträdet av sysslomansbefattningen motivera, att kyrkofonden bidrager till pensioneringen, bör enligt statskontorets mening ett dylikt bidrag icke överstiga så stor del av den utav statskontoret i förberörda utlåtande föreslagna pensionen, som antalet prästerliga tjänstår utgör av Åmarks hela tjänstetid. Då Åmark som präst kan åberopa 28 tjänstår och som syssloman 16 år, bör alltså bidraget uppgå till högst 3 876 kronor för år jämte rörligt tillägg härå.

I ett sedermera — den 11 juni 1952 — avgivet utlåtande har *domkapitlet* understrukit sina tidigare i ärendet framförda synpunkter.

Departementschefen. Med hänsyn till Åmarks sammanlagt mer än 46-åriga tjänstgöring i olika prästerliga befattningar synes skäligt, att han vid avgång från sysslomansbefattningen, för vilken tjänst någon pensionsålder icke är stadgad eller eljest gäller, erhåller tjänstepension av allmänna medel. Pensionens storlek anser jag — på sätt statskontoret föreslagit — böra bestämmas med utgångspunkt från Åmark nu tillkommande löneförmåner. Härvid synes dock tillvägagångssättet böra närmare än vad ämbetsverket förordat anpassas efter eljest tillämpade grunder för bestämmande av pension i liknande fall.

Åmark tillkommande kontanta löneförmåner, som utgöres av lön, ålders-tillägg samt dyrtids- och kristillägg, uppgår från och med den 1 januari 1952 till sammanlagt 14 425 kronor för år. Härutöver åtnjuter Åmark hyresfri tjänstebostad om åtta rum och kök jämte fri uppvärmning av densamma. Tjänstebostadsförmånen har av statskontoret — med beaktande av det värde, som vid inkomsttaxeringen åsatts nämnda förmån — beräknats till 2 100 kronor för år. Med ledning av numera av hyresnämnden — på domkapitlets begäran — fastställd grundhyra för lägenheten och den enligt domkyrkans räkenskaper genomsnittliga kostnaden under de senaste fem åren för lägenhetens uppvärmning synes emellertid dess hyresvärde i allmänna hyresmarknaden böra beräknas till omkring 4 600 kronor för år. Med utgångspunkt häri samt under hänsynstagande jämväl

till att ett av lägenhetens rum utgör sysslomansexpedition och att lägenheten för Åmark har karaktär av tjänstebostad synes mig dess värde i förevarande sammanhang skäligen böra upptagas till 3 200 kronor. Vid en dylik värdering av tjänstebostadsförmånen utgör Åmarks sammanlagda natura- och kontantförmåner i sysslomansbefattningen 17 625 kronor för år. Nämnda lönebelopp motsvarar i för Uppsala gällande ortsgrupp närmast den i löneklass 28 utgående lönen.

Med tillämpning av förut åberopade grunder för fastställande av pensioner i med det föreliggande liknande fall bör Åmarks pension bestämmas till 6 540 kronor för år. Å detta belopp — vilket med 204 kronor understiger slutunderlaget vid pensionering i lönegraden Ca 24 — bör utgå rörligt tillägg enligt samma grunder, som gäller för beräkning av dylikt tillägg å pensioner enligt 1947 års allmänna tjänstepensionsreglemente.

Enligt vad jag låtit inhämta är Åmark villig avgå från sysslomansbefattningen mot erhållande av pension enligt av mig här föreslagna grunder.

Av handlingarna i ärendet framgår, att Åmark innehaft tjänst eller förordnande, som enligt den numera upphävda prästerliga emeritilönelagen utgjorde villkor för erhållande av emeritilön ur kyrkofonden, under en sammanlagd tid av omkring 19 år samt att han tjänstgjort som syssloman vid Uppsala domkyrka alltsedan den 1 januari 1935 — d. v. s. under 18½ år, därest han avgår från sysslomansbefattningen den 1 juli 1953. Med hänsyn till den förhållandevis långa tid, varunder Åmark sålunda innehaft tjänst eller förordnande, som avses i emeritilönelagen, synes mig starka skäl tala för att bidrag utgår ur kyrkofonden till hans pensionering. Då sistnämnda tid och Åmarks anställningstid i sysslomansbefattningen vid avgång härifrån den 1 juli 1953 omfattar ungefär samma antal år, anser jag kostnaderna för hans pensionering skäligen böra lika fördelas mellan kyrkofonden och domkyrkan.

I det föregående har av mig i korthet berörts frågan om indragning av de nuvarande domkyrkosysslomansbefattningarna. Jag får i detta sammanhang även framhålla, att utredning rörande frågor i samband med restaureringen av Uppsala domkyrka för närvarande pågår genom särskilda inom ecklesiastikdepartementet tillkallade sakkunniga. Med hänsyn till karaktären av de sakkunnigas uppdrag samt då skyddsarbeten och andra åtgärder med avseende å själva domkyrkobyggnaden torde kunna förutsättas komma att tills vidare ske under samverkan mellan de sakkunniga, domkapitlet och byggnadsstyrelsen, synes mig anställande av ny domkyrkosyssloman för vården och tillsynen av domkyrkobyggnaden tills vidare icke behövt. Övriga med den nuvarande sysslomansbefattningen förenade göromål bör under ifrågavarande tid kunna uppdragas åt en eller flera härför lämpliga personer såsom bisysslor mot visst arvode. Jag förordar därför, att sysslomansbefattningen tills vidare icke skall återbesättas med ny innehavare eller uppehållas med särskild vikarie. Härigenom

torde för domkyrkan vinnas en icke oväsentlig inbesparing av medel, vilka i mån av behov kan disponeras för andra ändamål, exempelvis för bestridande av domkyrkans andel i kostnaderna för Åmarks pensionering.

Under åberopande av vad jag sålunda i det föregående anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att besluta, att sysslomannen vid Uppsala domkyrka H. W. M. Åmark må från och med månaden näst efter den, varunder han avgår från sysslomansbefattningen, under sin återstående livstid uppbära en årlig pension av 6 540 kronor jämte rörligt tillägg därå samt att kostnaden för Åmarks pensionering skall bestridas till hälften vardera av kyrkofonden och domkyrkan.

3. Anslag till särskild prästerlig verksamhet.

Bidrag till diakonistyrelsen. Jämlikt 6 § 8) lagen den 9 december 1910 (nr 141 s. 37) om kyrkofond i nämnda punkts lydelse enligt lagen den 16 maj 1924, nr 196, ägde Kungl. Maj:t, i den mån fondens tillgångar det medgäve, bevilja präst bidrag till främjande av den kyrkliga organisationens utveckling. Med stöd av nämnda stadgande anvisade Kungl. Maj:t medel ur kyrkofonden bland annat för avlöning åt stifts- och kontraktsadjunkter ävensom arvode åt andra präster för särskild prästerlig verksamhet. Vid prövning av uppkommen fråga om beviljande av bidrag ur kyrkofonden till avlöning åt vissa hos Svenska kyrkans diakonistyrelse anställda sekreterare ansågs däremot berörda stadgande icke innefatta bemyndigande för Kungl. Maj:t att anvisa dylikt bidrag. På förslag av 1931 års prästlöneutredning (SOU 1931:25 s. 109), som ansåg nämnda sekreterares prästerliga verksamhet på ett lyckligt sätt supplerera församlingsprästernas samt stifts- och kontraktsadjunkternas arbete, erhöll emellertid närmast motsvarande stadgande i 6 § 5) i den nya lagen den 30 augusti 1932 (nr 404) om kyrkofond en sådan formulering, att Kungl. Maj:t skulle med stöd av detsamma kunna ur kyrkofonden bevilja diakonistyrelsen nyss avsett avlöningsbidrag (proposition 1932:187 s. 415 ff och riksdagens skrivelse 1932:361). Enligt stadgandets ändrade lydelse skulle ur kyrkofonden utgå anslag, som Kungl. Maj:t funne skäligen bevilja prästman för särskild prästerlig tjänstgöring inom riket. Huruvida inom anslaget ram — detta var till en början maximerat till visst årligt belopp — bidrag skulle beviljas diakonistyrelsen, vore emellertid en fråga, som det skulle tillkomma Kungl. Maj:t att ensam avgöra.

Genom Kungl. Maj:ts beslut den 8 oktober 1937 och sedermera den 15 mars 1940, den 9 juni 1944 och den 22 juni 1945 har från förenämnda kyrkofondsanslag bidrag utgått till diakonistyrelsen för tiden den 1 juli

1937—den 30 juni 1945 med ett årligt belopp av 14 000 kronor. Då bidragets storlek år 1937 första gången bestämdes, beräknades detsamma till det angivna beloppet för år med utgående ifrån att fyra av styrelsens sekreterare under hälften av sin arbetstid fullgjorde arbetsuppgifter likartade med dem, som ankommer på församlingspräster samt stifts- och kontraktsadjunkter. Då avlöningsbidraget för en var av sekreterarna icke ansågs böra utgå med högre belopp än som proportionellt motsvarade till stiftsadjunkt vid denna tidpunkt utgående arvode samt bostads- och vivresättning, beräknades bidraget till 3 000 kronor per år för varje sekreterare. För bestridande av kostnaderna för sekreterarnas resor beräknades därjämte ett bidrag å 500 kronor per år för varje sekreterare.

Genom en av Kungl. Maj:t i propositionen 1947: 64 (s. 11—12) föreslagen och av riksdagen (riksdagens skrivelse 1947: 97) godkänd ändring av 6 § 5) lagen om kyrkofond (SFS 1947: 272) upphävdes maximeringen av det ifrågasvarande kyrkofondsanslaget, varvid i stället bland annat antalet stifts- och kontraktsadjunkter fixerades till högst 44. I samband därmed upptogs även frågan om bidraget till diakonistyrelsen. I propositionen uttalades därvid, att det tidigare beviljade avlöningsbidraget å 14 000 kronor för år åt diakonistyrelsen syntes alltjämt böra utgå. Om behovet av fortgående avlöningsbidrag till diakonistyrelsen samt om avvägningen av bidraget för respektive år och om eventuella villkor för dess åtnjutande borde det emellertid enligt propositionen tillkomma Kungl. Maj:t att, med iakttagande av förut angiven ungefärlig begränsning av bidragssummans storlek, själv fritt bestämma. Under åren 1947—1950 gjordes av diakonistyrelsen icke någon framställning om avlöningsbidrag. År 1951 hemställde emellertid styrelsen om retroaktivt bidrag ur fonden för tiden den 1 juli 1946—den 30 juni 1951, vilken framställning dock enligt Kungl. Maj:ts beslut den 10 oktober 1952 bifölls allenast för tiden den 1 juli 1950—den 30 juni 1951, varvid bidraget liksom tidigare bestämdes till 14 000 kronor. Bidrag med samma belopp har därjämte genom beslut den 10 oktober och den 5 december 1952 beviljats diakonistyrelsen för vardera av perioderna den 1 juli 1951—den 30 juni 1952 och den 1 juli 1952—den 30 juni 1953. De genom besluten den 10 oktober och den 5 december 1952 beviljade bidragen har, sedan genom lagen den 29 juni 1951, nr 571, vissa — i här aktuellt hänseende blott redaktionella — ändringar vidtagits i lagen om kyrkofond, utgått jämlikt 6 § andra stycket 4) i denna lag.

I underdånig framställning den 10 oktober 1952 har diakonistyrelsen hemställt, att Kungl. Maj:t ville vidtaga sådana åtgärder, att diakonistyrelsen från och med den 1 juli 1953 måtte vid behov kunna ur kyrkofonden tillerkännas *dels* ett årligt bidrag till bestridande av avlöningskostnaderna för fyra hos styrelsen anställda sekreterare, motsvarande avlöningen åt två stiftsadjunkter i dyrortsgrupp 5, *dels ock* ett årligt bidrag å 5 000 kronor till bestridande av dessa befattningshavares resekostnader.

Diakonistyrelsen har såsom skäl för den begärda höjningen av avlöningsbidraget anfört bland annat, att styrelsen på grund av sin omfattande verksamhet och med hänsyn till nuvarande allmänna löne- och kostnads-läge vore i trängande behov av större bidrag ur kyrkofonden än det som för närvarande utginge. Det syntes diakonistyrelsen skäligt, att avlöningsbidraget uppräknades med iakttagande av de normer, som år 1937 tillämpades vid bestämmande av bidragets storlek. Årsavlöningen åt stiftsadjunkt, som enligt prästlönereglementet är placerad i lönegraden Ce 24, utgör i lägsta löneklass i Stockholm 15 612 kronor. Med tillämpning av angivna normer borde enligt styrelsens mening avlöningsbidraget numera kunna bestämmas till att motsvara halva avlöningskostnaden för fyra stiftsadjunkter, d. v. s. två stiftsadjunktslöner i Stockholm. Därjämte borde den i avlöningsbidraget ingående reseersättningsposten å 2 000 kronor för år med hänsyn till den sedan år 1937 skedda allmänna höjningen av resekostnaderna ökas till 5 000 kronor.

Kammarkollegiet och statskontoret har tillstyrkt framställningen.

Bidrag till studentprästverksamhet. Enligt medgivande av 1949 års riksdag (proposition 1949: 169, L¹U 1949: 36 och 47 samt riksdagens skrivelse 1949: 373) må jämlikt 6 § andra stycket 5) lagen om kyrkofond tills vidare ur kyrkofonden utgå ett årligt anslag å högst 6 000 kronor för bidrag till avlöande av för verksamhet bland universitets- och högskolestuderande m. fl. anställda präster. Efter vissa genom lagen den 29 juni 1951, nr 571, vidtagna ändringar i lagen om kyrkofond utgår nämnda anslag numera jämlikt 6 § andra stycket 4) i denna lag.

I skrivelse 1951: 18 har kyrkomötet — under åberopande av andra tillfälliga utskottets, vid skrivelsen fogade betänkande nr 6 — föreslagit, att inom ettvar av Uppsala, Lunds, Göteborgs och Stockholms stift skall inrättas en stiftsadjunktstjänst med uppgift för innehavaren att såsom studentpräst ägna sig åt arbete vid respektive universitet och högskolor. Beträffande den till stöd för ifrågavarande förslag anförda motiveringen torde få hänvisas till nämnda utskottsutlåtande.

Domkapitlen i Uppsala, Lund, Göteborg och Stockholm har i infordrade utlåtanden tillstyrkt kyrkomötets framställning. I ärendet har även yttranden avgivits av *studentkårerna vid Uppsala och Lunds universitet, Stockholms och Göteborgs högskolor, Chalmers tekniska högskola, medicinska föreningarna i Stockholm och Göteborg*, varjämte skrifter i ärendet inkommit från *Uppsala studentkårs studentprästnämnd* och *Stockholms studentprästnämnd*. Därvid har kyrkomötets framställning tillstyrkts av angivna sammanslutningar utom studentkårerna vid Stockholms och Göteborgs högskolor.

Departementschefen. Såsom av den lämnade redogörelsen framgår utformades vid tillkomsten av nu gällande lag om kyrkofond bestämmelserna i lagens 6 § bland annat i syfte att bereda Kungl. Maj:t möjlighet att bevilja diakonistyrelsen anslag ur kyrkofonden. Sedan år 1937 har också ett årligt anslag ur kyrkofonden merendels utgått till diakonistyrelsen. Då anslaget storlek första gången bestämdes, beräknades detsamma efter vissa av mig förut angivna grunder till 14 000 kronor för år. Anslaget har därefter utgått med oförändrat belopp.

Med hänsyn till diakonistyrelsens omfattande verksamhet, som hittills på ett betydelsefullt sätt främjat församlingens och diakoniens utveckling, synes starka skäl tala för att möjlighet skapas för Kungl. Maj:t att vid behov kunna bevilja diakonistyrelsen ett ökat anslag ur kyrkofonden. Det torde därvid ligga närmast till hands att — såsom diakonistyrelsen föreslagit samt kammarkollegiet och statskontoret jämväl tillstyrkt — uppräknat anslaget med tillämpning av de grunder, enligt vilka anslaget ursprungligen beräknats. Jag förordar därför, att nämnda anslag, som har karaktären av ett bidrag till löne- och resekostnaderna för fyra hos diakonistyrelsen anställda sekreterare, må framdeles efter Kungl. Maj:ts beprövande kunna utgå med ett årligt belopp, som dels motsvarar halva årslönen för fyra stiftsadjunkter, dels ock innefattar ett skäligt resebidrag. Nämnda årslöner bör därvid beräknas efter lägsta löneklass i för Stockholm gällande ortsgrupp. Resebidraget torde för närvarande i enlighet med diakonistyrelsens förslag böra beräknas till 5 000 kronor för år, men bör vid höjning av de allmänna resekostnaderna kunna av Kungl. Maj:t i skälig mån uppräknas.

Den av kyrkomötet gjorda framställningen om anställande inom ettvarvt av Uppsala, Lunds, Göteborgs och Stockholms stift av en ny stiftsadjunkt huvudsakligen för prästerlig verksamhet bland universitets- och högskolestuderande anser jag mig för närvarande av bland annat finansiella skäl icke kunna tillstyrka. Det enligt medgivande av 1949 års riksdag ur kyrkofonden utgående årliga anslaget å 6 000 kronor för dylik verksamhet synes mig däremot med hänsyn bland annat till den skedda höjningen av den allmänna lönenivån böra höjas till 8 500 kronor.

Under återopande av vad jag sålunda anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att medgiva, att enligt Kungl. Maj:ts beprövande anslag ur kyrkofonden må från och med den 1 juli 1953 tills vidare utgå *dels* till diakonistyrelsen, *dels ock* för särskild prästerlig verksamhet bland universitets- och högskolestuderande m. fl. i enlighet med vad jag i det föregående förordat.

4. Anslag för studiebidrag åt präster vid tjänstledighet i vissa fall, m. m.

1946 års kyrkomöte har i skrivelse nr 7 — under åberopande av tillfälliga utskottets, vid skrivelsen fogade betänkande nr 2 — anhållit om vidtagande av lämpliga åtgärder för främjandet av prästernas fortsatta studier. Till nämnda utskottsutlåtande torde här få hänvisas.

Över kyrkomötets skrivelse har yttranden avgivits av *samtliga domkapitel, de prästerliga personalsammanslutningarna* samt *kammarkollegiet*. Ur dessa yttranden inhämtas i huvudsak följande.

Av stiftsstyrelserna inom vissa stift hade redan före 1946 vidtagits anordningar av skilda slag för att underlätta prästernas självstudier och möjligheten för dem att följa utvecklingen på teologiska och närstående ämnesområden. Sålunda hade sammankomster anordnats mellan präster i form av studiekonvent med föredrag och överläggningar i aktuella kyrkliga frågor. Vidare sammankallades på sina håll årligen ett antal präster — främst yngre — till ett teologiskt-homiletiskt seminarium eller ock till särskilda »teologiska dagar» i stiftsstaderna, då föreläsningar hölls och förelagda ämnen diskuterades, varjämte studiegrupper bildats. Kostnaderna för dylika anordningar hade bestritts med tillfälliga anslag ur vissa under domkapitlens förvaltning stående fonder eller med direkta eller indirekta bidrag av prästerna själva eller med på enskild väg anskaffade medel. I några fall hade anslag beviljats av kyrkofondsmedel. De sålunda tillgängliga medlen hade likväl icke varit tillräckliga för verksamhetens bedrivande i önskvärd omfattning. — Av de mera betydelsefulla åtgärder, som av domkapitlen föreslogs för det angivna syftets tillgodoseende, märkes: rekestipendier åt präster, i synnerhet för studier i utlandet, fortbildningskurser vid universitetet samt föreläsnings- och studieverksamhet inom stiftet i form av teologiskt seminarium i stiftsstaderna för hela stiftet eller genom studiecirklar för mindre områden. För anordnandet härav liksom även för underlåtande av prästernas deltagande i kurser m. m. krävdes anslag av allmänna medel. — Efter påpekande att inom undervisningsväsendet anordnades fortbildningskurser med understöd av statsmedel och att rekestipendier beviljades lärare m. fl., framhöll även kammarkollegiet för sin del, att motsvarande anordningar för prästerna torde bli till nytta för församlingsvärderna.

Sedermera har 1951 års kyrkomöte i skrivelse nr 24 — under åberopande av andra tillfälliga utskottets, vid skrivelsen fogade betänkande nr 14 — anhållit, att ett årligt anslag av erforderlig storlek ställes till ecklesiastikdepartementets förfogande för anordnande av teologiska fortbildningskurser för präster. Beträffande den till stöd för förslaget anförda motiveringen torde få hänvisas till utskottsbetänkandet.

Enligt de före den 1 januari 1952 för prästerna gällande avlöningsbestämmelserna ägde kyrkoherde, komminister och kyrkoadjunkt vid tjänstledighet, som ej räckte mer än nio av tolv på varandra följande månader, bibehålla eljest utgående löneförmåner med skyldighet för honom att en-

dast bestrida »vikariearvode» samt »bostads- och vivreersättning» åt vikarie. Vid längre tjänstledighet fick här avsedd präst i regel vidkännas löneavdrag med större belopp. Pastoratsadjunkter samt stifts- och kontraktsadjunkter, vilka endast ansågs inneha tillfälliga förordnanden, ägde däremot ej rätt till någon avlöning under ledighet från respektive förordnande av annan anledning än för sjukdom.

Jämlikt 25 § I 5) i gällande prästlönereglemente äger ordinarie och extra ordinarie präst vid tjänstledighet för iakttagelser, studier eller arbete av betydelse för den prästerliga verksamheten eller för prästens kompetens för viss tjänst åtnjuta *oavkortad lön*, därest Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, domkapitlet så förordnar med hänsyn till att iakttagelserna, studierna eller arbetet prövas på ett påtagligt sätt kunna bli till fördel för den prästerliga verksamheten. I andra fall av dylik ledighet äger prästen åtnjuta *lön med B-avdrag* sammanlagt högst 120 dagar under loppet av fem på varandra följande kalenderår — tillhopa dock högst 120 dagar av den tid, varunder han innehar tjänst inom lönegrad med ett och samma ordningsnummer. För tid därutöver är präst skyldig att vidkännas *C-avdrag*.

De här återgivna tjänstledighetsbestämmelserna i prästlönereglementet överensstämmer i det hela med de bestämmelser, som i sådant hänseende förordades av 1946 års prästlönekommitté i dess förslag till prästlönereglemente (SOU 1950: 43), dock att kommittén i stället för förutsättningen att iakttagelserna, studierna och arbetet skall vara »av betydelse för den prästerliga verksamheten» för sin del använde det mera extensiva uttrycket »av betydelse för kyrkan». I anslutning till vad kommittén i detta avseende föreslagit framhöll kommittén bland annat följande, som här i sammanfattning återgives.

Prästernas medverkan i visst gemensamt kontrakts- och stiftsarbete, såsom deltagandet i prästmöte eller andra för stiftet eller kontraktet anordnade sammankomster, stiftsmöten, kontraktskonvent m. m., fölle uppenbarligen inom ramen för deras tjänsteåligganden i vidare mening. Prästens frånvaro av dylik anledning från den omedelbara tjänsten vore följaktligen icke underkastad de åsyftade tjänstledighetsbestämmelserna. Därutöver föreläge emellertid enligt kommitténs mening rätt så stora svårigheter att uppdraga bestämda riktlinjer för beviljande av tjänstledighet med oavkortad lön för iakttagelser, studier eller arbete av betydelse för kyrkan. Vid prövningen torde nämligen i de särskilda fallen komma att föreligga speciella omständigheter av de mest skiftande slag, vartill hänsyn måste tagas. För vinnande av enhetlighet i tillämpningen borde därför beslutanderätten i fråga om dylik tjänstledighet i princip tillkomma Kungl. Maj:t, med möjlighet dock att framdeles, i den mån så befunnes ändamålsenligt, delegera avgörandet till domkapitlet. Enligt kommittén torde i praktiken komma att utbildas vissa typfall av tjänstledighet för iakttagelser och studier, beträffande vilka beslutanderätten kunde delegeras. Bland sådana typfall nämnde kommittén tjänstledighetsframställningar för deltagande

i vissa av de centrala kyrkliga styrelserna, Sveriges kyrkliga studieförbund m. fl. anordnade kurser, konferenser och andra sammankomster. Den vid principprövningen av dylika framställningar bestämmande faktorn borde självfallet vara graden av kursämnenas samband med prästens församlingsarbete. Såsom än mer självklara fall framhöll kommittén tjänstledighet för deltagande i de inom somliga stift av prästerliga sammanslutningar anordnade sammankomsterna med uppgift att vidmakthålla och öka medlemmarnas insikter i teologiska ämnen, teologiskt-homiletiska seminarier samt ledighet för författande av prästmötesavhandling, sistnämnda dock blott undantagsvis och för högst en månad.

Departementschefen. Under den tid av något över ett år, varunder prästlönereglementet nu ägt tillämpning, har de av prästlönekommittén förut-satta svårigheterna vid prövningen av ansökningar om oavkortad lön vid tjänstledighet för iakttagelser, studier eller arbete av betydelse för den prästerliga verksamheten väl besannats. Någon generell delegation av beslutanderätten i sådan fråga har hittills icke ansetts kunna ske. I två fall har domkapitlen visserligen erhållit dylikt bemyndigande, men därvid blott för då aktuellt tillfälle. I övrigt har från enskilda präster inkommit ett stort antal ansökningar om oavkortad lön under tjänstledighet av här åsyftad karaktär. Med hänsyn bland annat till vikten av att upprätthålla en viss likformighet i prövningen av nämnda ansökningar och av närmast jämförliga fall inom övriga förvaltningsområden har Kungl. Maj:t funnit nödigt att bedöma ansökningarna restriktivt. Endast ett 15-tal framställningar har hittills kunnat bifallas. Av de avslagna ansökningarna har flera avsett tjänstledighet för ändamål, som icke torde vara utan nytta för kyrkans verksamhet i stort eller för prästernas till den fria församlingsverksamheten hörande tjänsteuppgifter. Men de iakttagelser och dylikt, för vilka tjänstledigheten sökts, har vid prövningen icke befunnits vara av den betydelse för den prästerliga verksamheten, som åsyftats i här berörda tjänstledighetsbestämmelser. Bland de i ansökningarna uppgivna ändamålen, som sålunda kan förutsättas vara till viss mer eller mindre framträdande nytta, om än icke till i prästlönereglementet angiven påtaglig fördel för den prästerliga verksamheten, märkes exempelvis: deltagande i ungdomsledarkurser eller ungdomskonferenser anordnade av svenska eller internationella kyrkliga ungdomssammanslutningar, deltagande såsom ledare eller delegater i skilda kristliga sammanslutningars möten (konvent) såväl inom som utom riket, deltagande i internationella hjälporganisationer samt hållande av föredrag eller föreläsningar å kyrkliga möten utom det egna stiftet.

Då Kungl. Maj:t alltså icke funnit sig kunna medgiva oavkortad lön under tjänstledighet för ändamål, som här berörts, har fråga uppkommit, om ej anledning kunde föreligga att — efter noggrann prövning av nyttan i varje särskilt fall — i stället giva den tjänstledige prästen visst studie-

eller därmed jämförligt bidrag (studiebidrag). Före prästlönereglementets ikraftträdande hade prästerna, på sätt förut nämnts, vida större möjligheter att för skilda ändamål erhålla tjänstledighet, visserligen ej med oavkortad lön men dock med avsevärt mindre löneavdrag. Inom andra, med det prästerliga i någon mån likartade förvaltningsområden finns också sedan gammalt möjlighet att från särskilda anslag å budgeten bevilja befattningshavare bland annat särskilt studiebidrag vid tjänstledighet för kulturellt nyttigt ändamål. Givetvis bör här ifrågasatt studiebidrag åt präst icke regelbundet utgå vid varje tjänstledighetsorsak av förut antydd karaktär. Bidragsfrågan måste självfallet, liksom då fråga är om oavkortad lön under tjänstledighet, i varje särskilt fall ingående prövas. Därest studiebidrag finnes böra utgå, bör därav icke alltid följa, att detta skall innebära full kompensation, utan detsamma synes fastmer böra få innebörden av ett med hänsyn till omständigheterna skäligt ekonomiskt bidrag till prästen under tjänstledigheten.

Här ifrågasatt studiebidrag åt präst synes böra utgå ur kyrkofonden. Enligt gällande lag om kyrkofond finnes emellertid icke för närvarande något utan vidare för ändamålet tillgängligt anslag, annat än möjligen det jämlikt 6 § andra stycket 9) utgående s. k. extra-utgiftsanslaget. Detta anslag, vilket är maximerat till 50 000 kronor för år, är dock redan allt för mycket belastat för att utan förhöjning kunna förslå jämväl för detta nya ändamål. Önskvärt vore i stället, att vissa bidrag, som hittills beviljats från extra-utgiftsanslaget och vartill jag närmare återkommer i det följande, överflyttas till annat med hänsyn till bidragsändamålet lämpligt kyrkofondsanslag. Vid en sålunda ifrågasatt överflyttning liksom ock för de förut angivna studiebidragens bestridande torde det ligga närmast till hands, att erforderligt anslag medgives utgå jämlikt 6 § andra stycket 4) lagen om kyrkofond. Ifrågavarande studiebidrag komme nämligen ytterst att få innebörden av en gottgörelse för särskild prästerlig verksamhet inom eller, undantagsvis, utom riket och skulle följaktligen kunna anses på ett naturligt sätt rymmas inom det i nämnda 4:e punkt avsedda anslagsändamålet. Även de nyss berörda, för överflyttning från extra-utgiftsanslaget ifrågasatta bidragen avser i vidare mening enahanda ändamål. Som riksdagen har att godkänna de grunder, enligt vilka anslag ur kyrkofonden må utgå jämlikt sagda punkt, kräves riksdagens medgivande till den utökning av anslagsändamålen under samma punkt, som här åsyftas.

I det föregående har ifrågasatts, att från extra-utgiftsanslaget skulle överflyttas vissa därifrån nu utgående bidrag, vilka i stället skulle bestridas ur kyrkofonden jämlikt förenämnda 4:e punkt. Därmed avsågs sådana bidrag, som hittills plägat i begränsad utsträckning beviljas för den i kyrkomötets förberörda skrivelser åsyftade föreläsnings- och studieverksamheten inom de olika stiftet i form av teologiska seminarier och studiecirklar. Genom en sådan överflyttning skulle möjligheten att bevilja bidrag ur

kyrkofonden för nyss angivna ändamål icke bli beroende av den eventuella medelstillgången å extra-utgiftsanslaget. Härigenom och på grund av vad i övrigt föreslagits torde de i förberörda kyrkomötesskrivelser uttalade önskemålen i viss omfattning kunna bättre tillgodoses.

Det sammanlagda medelsbehovet för de förut omförmälda studiebidragen och för de bidragsändamål, som föreslagits skola överflyttas från extra-utgiftsanslaget, är svårt att någorlunda exakt beräkna. Enligt en verkställd överslagsberäkning läser dock nämnda medelsbehov kunna uppskattas till omkring 20 000 kronor för år. Jag förordar därför, att ett årligt anslag å högst 20 000 kronor ur kyrkofonden må disponeras för i det föregående angivna ändamål.

Under återopande av det nu anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att medgiva, att anslag ur kyrkofonden må från och med den 1 juli 1953 tills vidare, enligt Kungl. Maj:ts beprövande, utgå för studiebidrag åt präster vid tjänstledighet i vissa fall och för anordnande av vissa teologiska fortbildningskurser för präster i enlighet med vad jag i det föregående förordat.

5. Anslag för anlitan­de av biträden vid handläggning av boställs­ärenden och vad därmed äger samband.

Enligt 6 § andra stycket 6) lagen om kyrkofond skall ur kyrkofonden utgöras anslag, som Kungl. Maj:t och riksdagen finner skäligt ställa till vederbörande statsdepartements förfogande för anlitan­de av biträde vid handläggning av boställs­ärenden och vad därmed äger samband.

Under de senaste budgetåren har anslag och medelsåtgång för ifråga­varande ändamål utgjort

	Anslag högst kronor	Medelsåtgång kronor
1949/50	15 000	11 306
1950/51	25 000	44 606
1951/52	25 000	46 575
1952/53	25 000	

De angivna anslagsbeloppen har till väsentlig del åtgått till bestridande av kostnaderna för särskilda experter, som anlitats dels för utredningar rörande det ecklesiastika arrendeväsendet och dels i samband med genom­förandet av prästlöne- och kyrkomusikerreformerna. För budgetåren 1950/51 och 1951/52 medgav riksdagen, att vederbörande anslag finge överskridas med erforderliga belopp.

Departementschefen. Något överskridande av det för innevarande budgetår anvisade anslaget för ifrågavarande ändamål torde icke vara behöfligt. Det för nästa budgetår erforderliga medelsbehovet för ändamålet synes böra beräknas till oförändrat belopp, 25 000 kronor. Det synes även lämpligt, att Kungl. Maj:t nu inhämtar riksdagens bemyndigande att jämväl för därefter följande budgetår tills vidare få disponera angivna belopp. Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att medgiva, att för anlitan­de av biträde vid handläggning inom ecklesiastikdepartementet av boställs­ärenden och vad därmed äger samband må från och med den 1 juli 1953 tills vidare, enligt Kungl. Maj:ts beprövande, ur kyrkofonden utgå högst 25 000 kronor för år.

Vad departementschefen sålunda under punkterna 1—5 hemställt, däri statsrådets övriga ledamöter instämma, bifaller Hans Maj:t Konungen samt förordnar, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Birger Halle.
